



Bankwatch  
Network



Magyar  
Természetvédők  
Szövetsége  
Föld Barátai Magyarország

# Útmutató az uniós pénzalapokhoz

2024. február

# TARTALOM

Bevezetés.....	3
Az EU alapok.....	5
Az EU alapok.....	5
A kohéziós politika alapjai.....	6
A hétéves pénzügyi keret további programjai.....	8
Igazságos átmenet mechanizmus .....	9
A helyreállítási terv: NextGenerationEU.....	14
A Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz .....	15
Új kihívások – a REPowerEU stratégia.....	17
Az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszerének bevételeiből finanszírozott programok.....	19
Modernizációs Alap.....	19
Szociális Klímaalap.....	21
Európai Beruházási Bank.....	22
Vedd ki a részed!.....	23
Miért és hogyan vegyünk részt az uniós pénzalapok tervezésében és végrehajtásában?.....	23
Programozás .....	25
Megvalósítás .....	26
Kedvezményezetté válni .....	27
A jó partnerség ismérvei .....	28
Példák az uniós finanszírozással támogatott éghajlatvédelmi projektekre.....	29

# BEVEZETÉS

Az EU számos pénzügyi alapot biztosít a tagállamok számára az uniós szakpolitikák végrehajtásához. Az uniós pénzügyi támogatás fontos forrása a zöld megállapodás célkitűzései megvalósításának. 2021 és 2027 között többféle alap és program áll rendelkezésre a hagyományos uniós költségvetésből (többéves pénzügyi keret), a járvány utáni helyreállítási tervből (NextGenerationEU) és a karbonpiaci bevételekből (ETS). Ezek a programok együttesen több milliárd eurót biztosítanak az éghajlat-politikai intézkedésekbe való beruházásra és a 2030-as célok eléréséhez.

Az Európai Bizottság szerint "évente több mint 620 milliárd eurónyi további beruházásra lesz szükség az európai zöld megállapodás és a REPowerEU célkitűzéseinek eléréséhez"<sup>1</sup>.

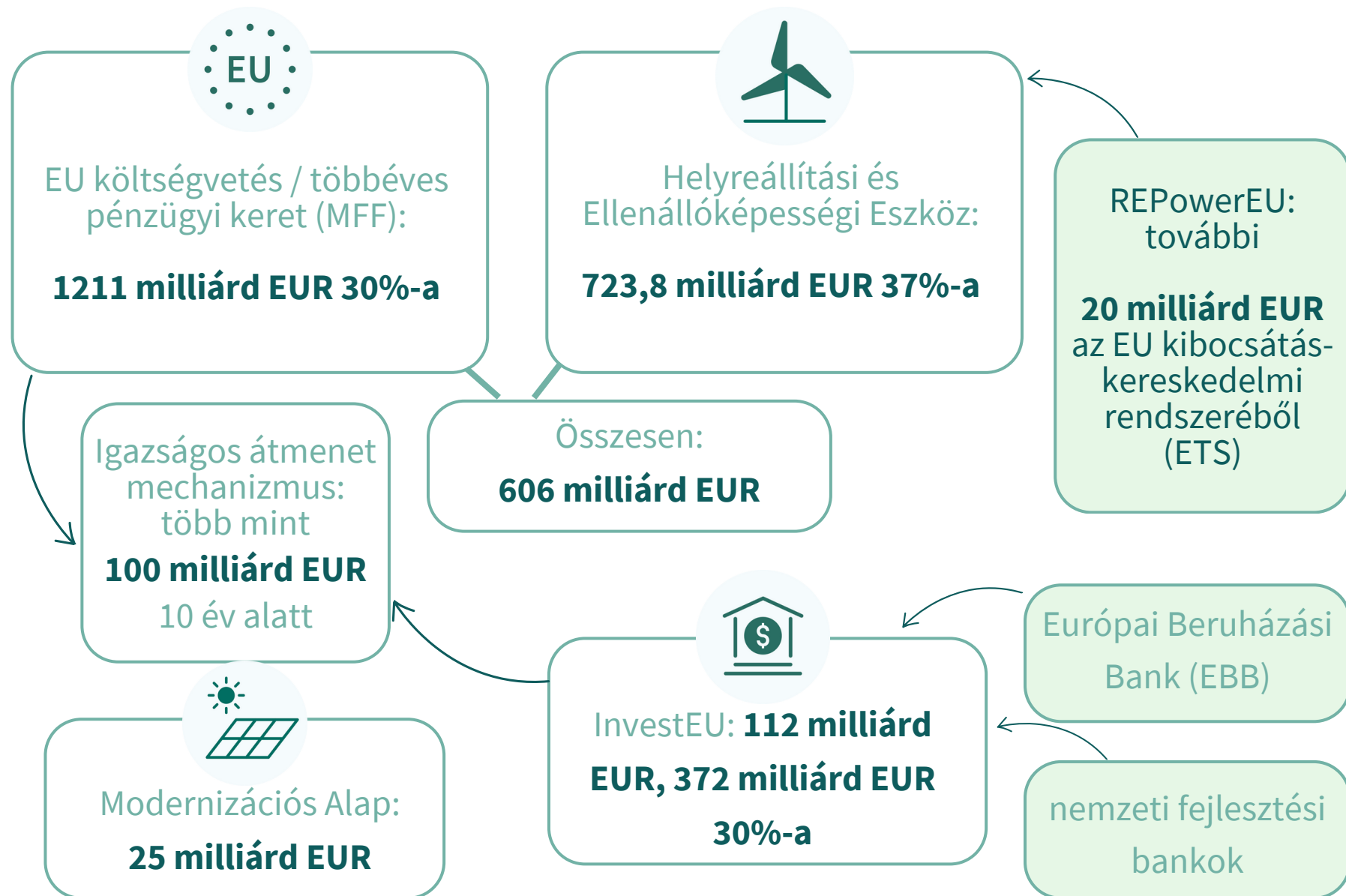
Független számítások<sup>2</sup> szerint a 2021-2027 közötti időszakban csaknem 400 milliárd euró áll rendelkezésre az éghajlatváltozás kezelésére a legfőbb uniós programokból. Ez nem tartalmazza az EU közös agrárpolitikáját (KAP) és a Horizont Európa programot. Noha ez csupán töredéke a szükséges összegnek, így is jelentős mértékben hozzájárulhat az éghajlati beruházásokhoz, különösen azokban az országokban, amelyek nagymértékben támaszkodnak az uniós finanszírozásra.

Ez az útmutató rávilágít néhány, az éghajlat-politikai fellépés szempontjából legfontosabb alap fontosságára, nevezetesen a Kohéziós Politikai Alapokra, a helyreállítási és ellenállóképességi eszközre, az Igazságos Átmeneti Alapra, a Modernizációs Alapra és a Szociális Klímaalapra. A kiadvány felvázolja, hogyan lehet részt venni az uniós alapok tervezésében és végrehajtásában annak érdekében, hogy azok teljes mértékben a polgárok és a környezet javát szolgálják.

<sup>1</sup> Európai Bizottság, [Strategic Foresight Report 23 – ‘Sustainability and wellbeing at the heart of Europe’s Open Strategic Autonomy’](#), Európai Bizottság, 2023. július 6.

<sup>2</sup> Agora Energiewende, [EU climate funding tracker](#), Agora Energiewende, 2023. június 20.

# Az éghajlat-politikai fellépésre szánt források, 2021-2030



## Az uniós költségvetés – a többéves pénzügyi keret

A többéves pénzügyi keret az Európai Unió hosszú távú, hétéves időszakra szóló költségvetése. Meghatározza az EU különböző szakpolitikai területekre és programokra - például a mezőgazdaság, a regionális fejlesztés, a kutatás és innováció, valamint a külső segélyek - vonatkozó kiadási prioritásait és kereteit.

A jelenlegi többéves pénzügyi keret a 2021 és 2027 közötti időszakra vonatkozik, és 1211 milliárd eurós költségvetéssel rendelkezik. Ez az első olyan többéves pénzügyi keret, amely figyelembe veszi az Egyesült Királyságnak az EU-ból való kilépését és a COVID-19 világjárvány hatását, mivel támogatja az európai helyreállítási tervet.

A többéves pénzügyi keretről az Európai Bizottság, az Európai Parlament és a tagállamok egyeztetnek, és valamennyi tagállam egyhangú hozzájárulása szükséges hozzá. A tárgyalások összetettek, és a különböző prioritások és nemzeti érdekek közötti egyensúlyozással járnak. A többéves pénzügyi kerethez visszatérítési és hozzájárulási mechanizmus kapcsolódik, amelynek keretében egyes országok a befizetettnél alacsonyabb összeget kapnak az uniós költségvetésből.

# A kohéziós politika alapjai

A kohéziós politika az EU fő beruházási politikája, amelyben 7 év alatt 378 milliárd euró áll rendelkezésre (545 milliárd euró nemzeti társfinanszírozással). A kohéziós politika az EU különböző régiói közötti gazdasági szolidaritás kifejezője, és döntő szerepet játszik az állami beruházások alakításában, különösen Közép- és Kelet-Európában. Az éghajlatváltozás elleni küzdelemben is katalizátorként hivatott működni, mivel az éghajlatváltozási fellépésre külön előirányzatot képez.

A program több alapból áll, amelyek az Európai Strukturális és Beruházási Alapok néven ismertek. Ezek az uniós kohéziós politika végrehajtásának fő eszközei:

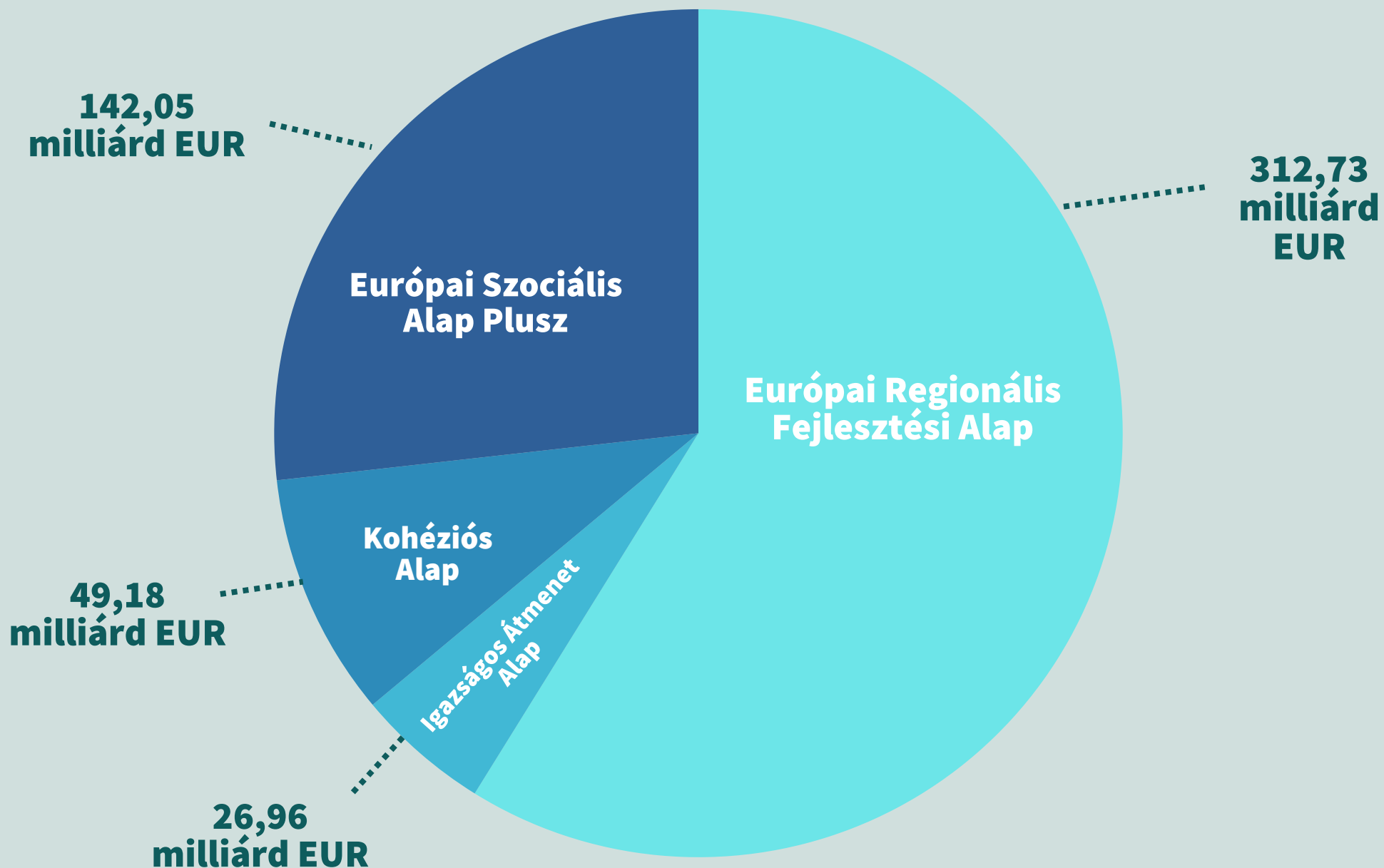
- Az Európai Regionális Fejlesztési Alap (312,73 milliárd EUR)
- az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) (142 milliárd EUR)
- a Kohéziós Alap (49,18 milliárd EUR)
- az Igazságos Átmeneti Alap (26,96 milliárd EUR)

Minden tagállam az Európai Bizottsággal együttműködve partnerségi megállapodást készít, amelyben meghatározza, hogyan kívánja felhasználni az alapokat az uniós célkitűzések és prioritások megvalósítására.

A kohéziós politika fontos szerepet játszik az éghajlatváltozás kezelésében és a fenntartható fejlődés előmozdításában az EU-ban. Egyes pénzalapjaiból kiemelten magas részarányt határoltak el éghajlatpolitikai fellépésre. A kohéziós politika különböző pénzügyi eszközein keresztül támogathatja azokat a beruházásokat, amelyek hozzájárulnak az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttéréshez. Egy független tanulmány például kimutatta, hogy a tagállamok 2021-27-re becslések szerint 20 milliárd EUR kohéziós politikai támogatást programoztak energetikai felújításra és energiahatékonyságra.<sup>3</sup>

A kohéziós politika meghatározott szabályok és normák szerint működik. A NextGenerationEU alapokba való bevezetését követően a "ne okozz jelentős kárt" elvet a kohéziós politikai alapokra is kiterjesztették.

# A kohéziós politika teljes kerete



## A hétéves pénzügyi keret további programjai

A többéves pénzügyi keret több programja is hozzájárul az éghajlatváltozás elleni fellépéshez, különösen az európai összekapcsolódási eszköz (CEF), amely az energetikai, a közlekedési és a digitális infrastruktúra fejlesztését támogatja. A CEF az Európai Strukturális és Beruházási Alapokkal (ESIF), a Horizont Európa programmal és a helyreállítási és ellenállóképességi eszközzel együttműködve működik. A 95,5 milliárd eurós költségvetéssel (ebből 5,4 milliárd euró a NextGenerationEU-ból) rendelkező Horizont Európa jelentős kutatási és innovációs program, amely kulcsszerepet játszik az éghajlatváltozás elleni küzdelemben, az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak támogatásában és az EU versenyképességének fokozásában. Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA), amelynek költségvetése szintén 95,5 milliárd EUR, a fenntartható mezőgazdaság, a környezetvédelem, a megújuló energiaforrások, valamint a gazdaságok és a vidéki területek karbonlábnyomának (szén-dioxid-kibocsátásának) csökkentése révén küzd az éghajlatváltozás ellen.





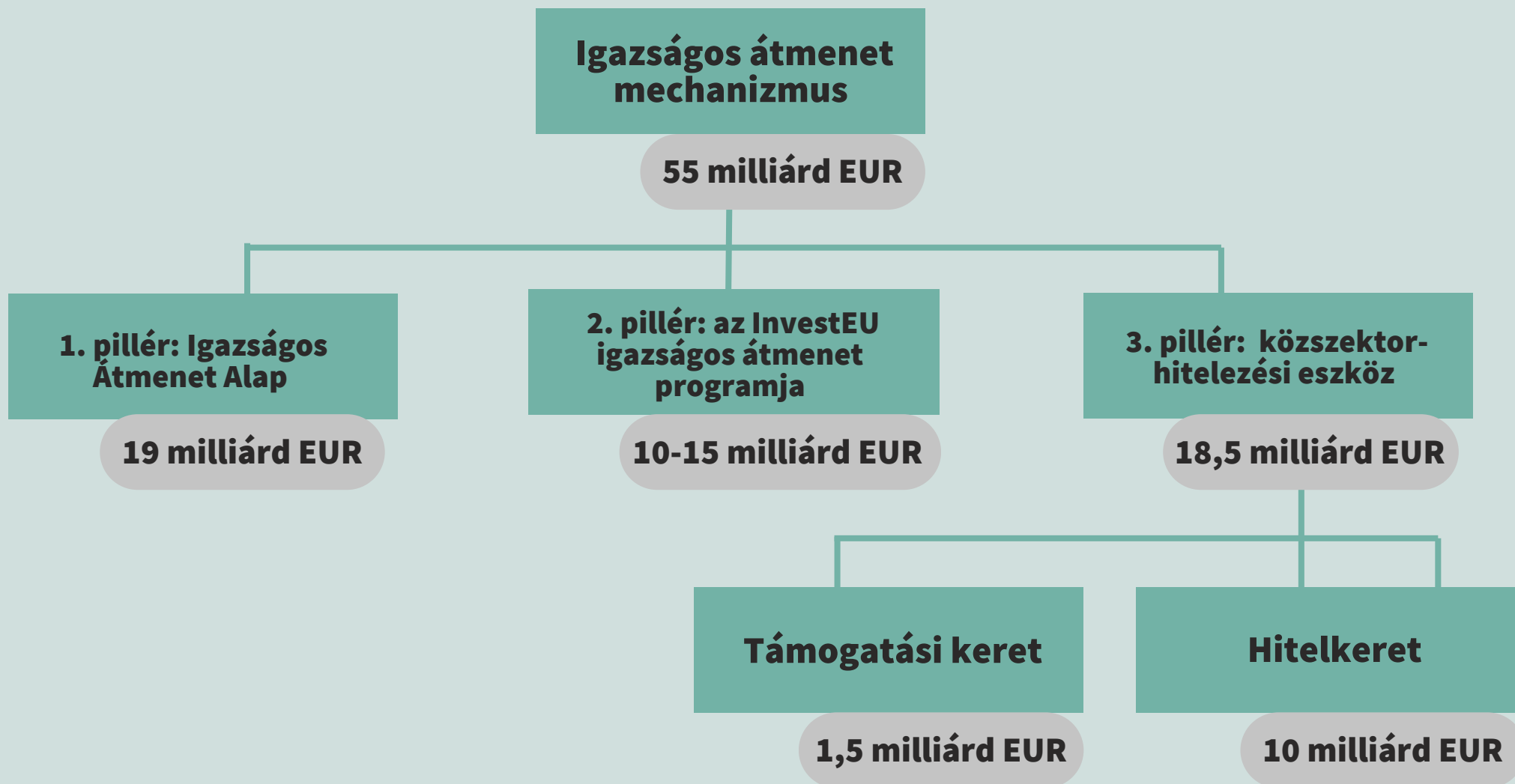
# Igazságos átmenet mechanizmus

Az igazságos átmenet mechanizmusa (JTM) egy területfejlesztési program, amelyet az Európai Bizottság 2020 januárjában hirdetett meg. A tervek szerint mintegy 55 milliárd eurónyi beruházást hivatott mozgósítani. Célja, hogy az európai zöld megállapodás keretében finanszírozást nyújtson olyan országoknak és régióknak, amelyeket várhatóan különösen érint a fosszilis tüzelőanyagokról való átállás. Az igazságos átmenet mechanizmusa három különböző pillérből áll. Az első az Igazságos Átmeneti Alap, a második az InvestEU Igazságos Átmenet programja, a harmadik pedig egy új, az Európai Beruházási Bank (EBB) által működtetett közszektor-hitelezési eszköz.<sup>4</sup>

<sup>4</sup> A második és harmadik pillérrel kapcsolatos további információkért kérjük, olvassa el kifejezetten erről szóló tájékoztatónkat: [The second and third pillars of the Just Transition Mechanism](#), CEE Bankwatch Network, 2023. március.



# Az igazságos átmenet mechanizmus pillérei



A három pillér keretében támogatható befektetések típusai eltérőek. Az első pillér elsősorban olyan projekteket támogat, amelyek célja az erősen szénfüggő régiókban a zöld átmenet negatív gazdasági hatásainak - például a munkanélküliség, az agyelszívás és a szociális problémák - ellensúlyozása. Ez a gazdasági diverzifikáció, a munkavállalók és álláskeresők át- vagy továbbképzése, valamint társadalmi befogadása révén valósulhat meg. Az első pillérből egyéb tevékenységek is finanszírozhatók, amennyiben azok hozzájárulnak az átmenet helyi szintű végrehajtásához. A támogatható projektek közé tartozik például a kutatás és innováció, az energiahatékonyságba és a megújuló energiába való beruházás, az intelligens és fenntartható helyi mobilitás, a digitalizáció, a talajmegújítás, a körforgásos gazdaság, valamint a gyermek- és idősgondozási létesítmények szociális infrastruktúrája.

A második pillér a projektek szélesebb körét fogja finanszírozni, beleértve a megújuló energiát, az energiahatékonyságot, az energetikai és közlekedési infrastruktúrát, a távfűtést, a dekarbonizációt, a szociális infrastruktúrát és a gazdasági diverzifikációt. Sajnos a második pillér gázprojektek támogatására vonatkozó rendelkezéseket is magában foglal, ami ellentétes az európai zöld megállapodásban meghatározott törekvésekkel.

A második pillérhez hasonlóan a harmadik pillér is szélesebb körű, mint az Igazságos Átmeneti Alap. Mivel a harmadik pillér csak a közigazgatási szereplők által végrehajtott projekteket támogatja, elsősorban olyan nagy infrastrukturális beruházásokat fog finanszírozni, amelyeknek a piaci alapú finanszírozásához nem áll rendelkezésre elegendő bevételi forrás. A harmadik pillér keretében támogatott tipikus projektek olyan kategóriákba tartoznak, mint az energia és a közlekedés, a távfűtés, az energiahatékonyság (beleértve az épületek felújítását) és a szociális infrastruktúra.

# Milyen projekteket támogathatnak az egyes pillérek?

**1. pillér: Igazságos  
Átmenet Alap**

**gazdasági  
diverzifikáció**

**munkavállalók  
átképzése és bevonása**

**zöld átállás és  
társadalmi befogadás**

**2. pillér: az InvestEU  
igazságos átmenet  
programja**

**energetikai és  
közlekedési  
infrastruktúra**

**gázprojektek**

**távfűtés**

**dekarbonizáció**

**3. pillér: közszektor-  
hitelezési eszköz**

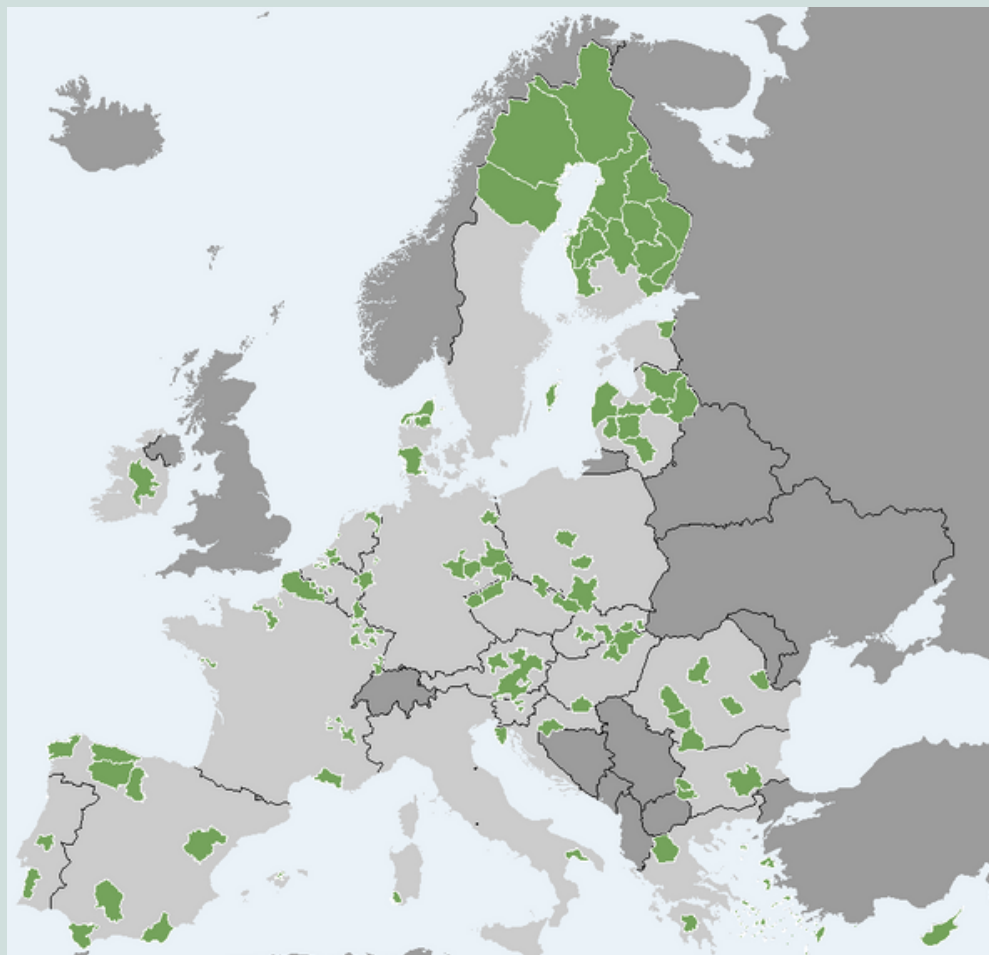
**klímasemlegességre  
történő átállást ösztönző  
intézkedések**

**energetikai és közlekedési  
infrastruktúra**

**távfűtés**

**energiahatékonyság  
(épületenergetikai  
felújítások is)**

Ahhoz, hogy az igazságos átmenet mechanizmusa keretében finanszírozásban részesüljenek, a régióknak területi igazságos átmenet tervet (TIÁT) kell benyújtaniuk az Európai Bizottságnak jóváhagyásra. A TIÁT-okban részletezni kell az átmenet regionális szinten tervezett folyamatát, és meg kell indokolni, hogy az adott régiót miért érinti várhatóan különösen hátrányosan a zöld átmenet. A TIÁT-ok jóváhagyásának határideje 2022. december 31. volt. Az alábbi térképen zöld színnel jelölt valamennyi régió igazságos átmeneti tervét időben jóváhagyták.



## A helyreállítási terv: NextGenerationEU

A NextGenerationEU az EU-nak a COVID-19 világjárvány gazdasági és társadalmi következményeinek kezelésére kidolgozott helyreállítási terve. A tervet az Európai Bizottság 2020 májusában terjesztette elő, és a tagállamok 2020 júliusában fogadták el. A többletfinanszírozás befogadása érdekében azonban a tagállamok elfogadták a többéves pénzügyi keret módosítását, amely további forrásokat szán olyan kulcsfontosságú területekre, mint az egészségügy, a kutatás és az éghajlatváltozás. A többéves pénzügyi keret és a NextGenerationEU tehát szorosan kapcsolódik egymáshoz.

A NextGenerationEU középpontjában a helyreállítási és alkalmazkodóképességi eszköz áll, amely az uniós országok kulcsfontosságú ágazatokban történő beruházásainak támogatását célzó új kiemelt program. Az uniós országok számára támogatások és kölcsönök formájában rendelkezésre álló 806,9 milliárd euró olyan beruházások és reformok támogatására fordítható, amelyek elősegítik a tagállamok gazdaságának fellendülését, és erőteljesen ösztönzi az éghajlatvédelmi intézkedések fokozását. A hatályos szabályozás szerint a Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz 2026-ig működik.

# A Helyreállítási és Ellenállóképeségi Eszköz

A helyreállítási és alkalmazkodóképességi eszköz (RRF) célja, hogy pénzügyi támogatást nyújtson a világjárvány által különösen sújtott tagállamoknak, a gazdasági fellendülés előmozdítására és az alkalmazkodóképesség növelésére összpontosítva.

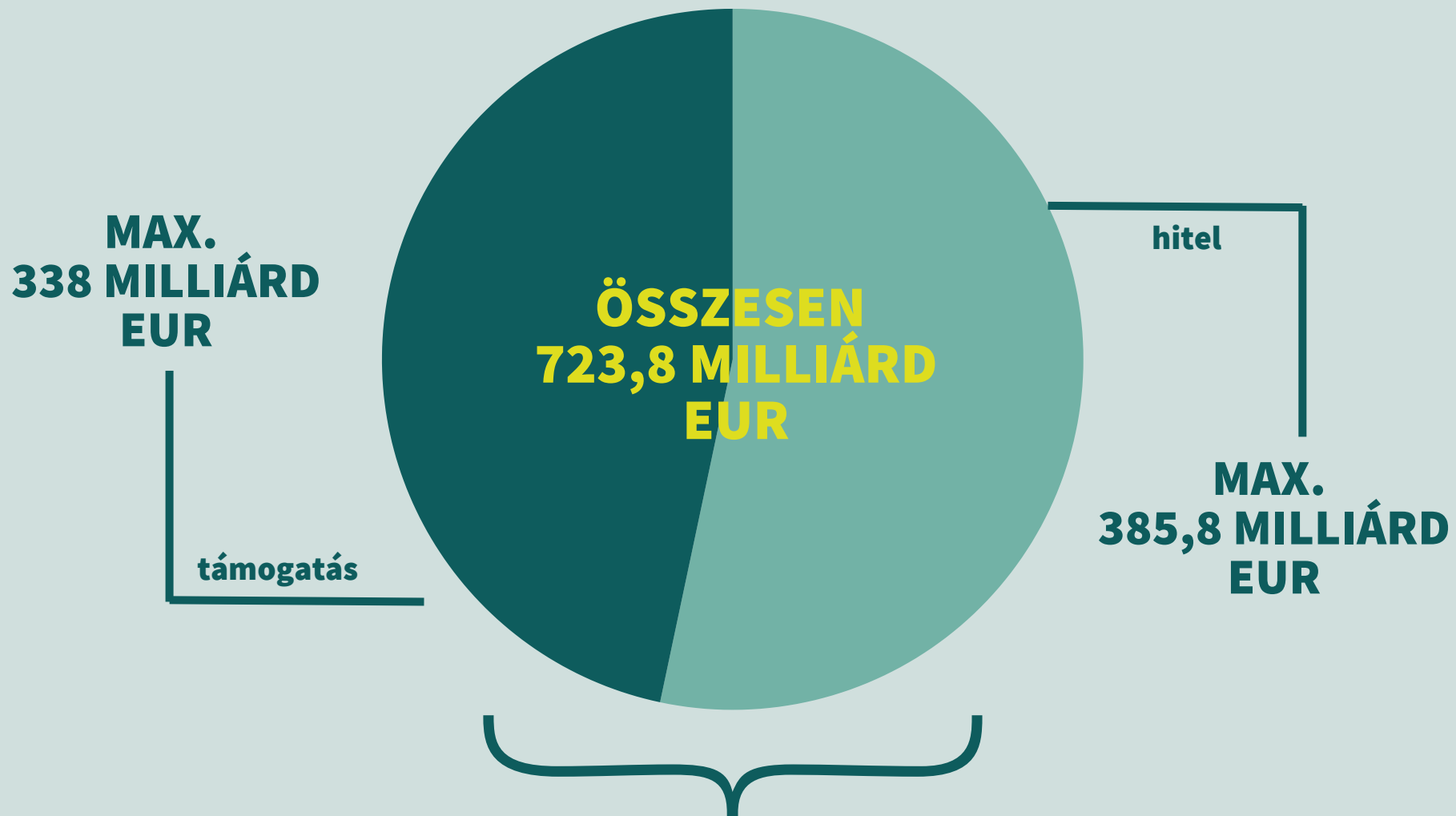
A támogatás elnyeréséhez minden tagállamnak nemzeti tervet kellett benyújtania jóváhagyásra, amelyben kötelezettséget vállalt konkrét reformokra és beruházásokra, és hogy a pénzeszközök legalább 37 százalékát éghajlati fellépésre különíti el. Továbbá a tervek egyetlen eleme sem károsíthatja a környezetet, a "ne okozz jelentős kárt" elvének köszönhetően, amelyet a tervekben szereplő valamennyi beruházásra alkalmazni kell.

Az RRF-nek köszönhetően fontos reformokat és beruházásokat terveznek az éghajlat-politikai fellépés támogatására. De egy sor kétes projekt is részesülhet az eszközből, ezért a tervek végrehajtását alaposan meg kell vizsgálni.

Ezek a nemzeti tervek, más néven helyreállítási és ellenállóképeségi tervek körvonalazzák, mire fogják fordítani a helyreállítási forrásokat. A pénzt nem az egyes projektekre fordított kiadások, hanem a konkrét intézkedések megvalósítása után folyósítják. Ez azt jelenti, hogy mielőtt az RRF-ből kifizetések történhetnének, az Európai Bizottság értékelni fogja, hogy a tagállam teljesítette-e a terv végrehajtásával kapcsolatos konkrét mérföldköveket és célokat.

Az EU az RRF finanszírozásához a nemzetközi tőkepiacokon vesz fel kölcsönt. A hitel visszafizetése hosszú idő alatt, 2058-ig történik meg. Ezáltal elkerülhető a tagállamok államháztartására nehezedő azonnali nyomás, és a tagállamok a gazdaságélénkítésre összpontosíthatnak.

# Helyreállítási és Ellenállóképeségi Eszköz - a teljes rendelkezésre álló keret



ennek legalább 37%-át kell az éghajlati célkitűzésekhez hozzájáruló intézkedésekre fordítani



# Új kihívások – a REPowerEU stratégia

Az RRF áll a REPowerEU terv középpontjában is, amely az Ukrajna elleni orosz invázióra válaszul elfogadott uniós stratégia, és amelynek célja, hogy megszüntesse az Oroszországból származó fosszilis tüzelőanyag-importtól való függőséget. Az Európai Bizottság 2022. május 18-án javaslatot tett az RRF-rendelet módosítására annak érdekében, hogy a tagállamok meglévő helyreállítási és ellenállóképességi tervüket külön REPowerEU fejezettel egészítsék ki.

A terv célja az energiaellátás diverzifikálása, az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások bevezetésének felgyorsítása. A szükséges beruházások támogatása érdekében a tagállamok a REPowerEU-fejezetek Európai Bizottsághoz történő benyújtásával további speciális intézkedések finanszírozásra pályázhattak. Az uniós finanszírozás a vállalkozások, a háztartások és a biztonságos energetikai átmenethez szükséges kritikus infrastruktúra támogatására áll rendelkezésre.



E fejezetek finanszírozásához a tagállamok rendelkezésére álló, meghatározott összegek különböző forrásokból tevődnek össze:

- 5,4 milliárd EUR a Brexit kiigazítási tartalékból
- 20 milliárd EUR új támogatás az EU kibocsátáskereskedelmi rendszeréből
- akár 117 milliárd EUR átcsoportosítása a kohéziós politikai programokból.
- 225 milliárd EUR az RRF-ből származó, fel nem használt hitelekből.

A REPowerEU célkitűzéseinek teljesítéséhez további jelentős beruházásokra lesz szükség, különösen a megújuló energiaforrások kiépítése, az energiahatékonyság és az energiatakarékosság terén, valamint a már tervezett beruházások jelentős előrehozatalára és felgyorsítására.

A tagállamok beruházásainak tervezéséről bővebben lásd a Bankwatch "Repower communities - not fossil fuels. 15 tagállam felülvizsgált nemzeti helyreállítási és ellenállóképességi tervének elemzése" c. tanulmányát.<sup>6</sup>

<sup>6</sup> CEE Bankwatch Network, [Repower communities – not fossil fuels. Analysis of the revised national recovery and resilience plans of 15 Member States](#), CEE Bankwatch Network, 2023. október 11.

# AZ EU KIBOCSÁTÁS-KERESKEDELMI RENDSZERÉNEK BEVÉTELEIBŐL FINANSZÍROZOTT PROGRAMOK

## Modernizációs Alap

A Modernizációs Alap olyan finanszírozási program, amelynek célja tíz alacsonyabb jövedelmű uniós tagállam támogatása a klímasemlegességre való áttérésben az energiarendszerek korszerűsítése és az energiahatékonyság javítása révén. Az alap a következő beruházások támogatására irányul:

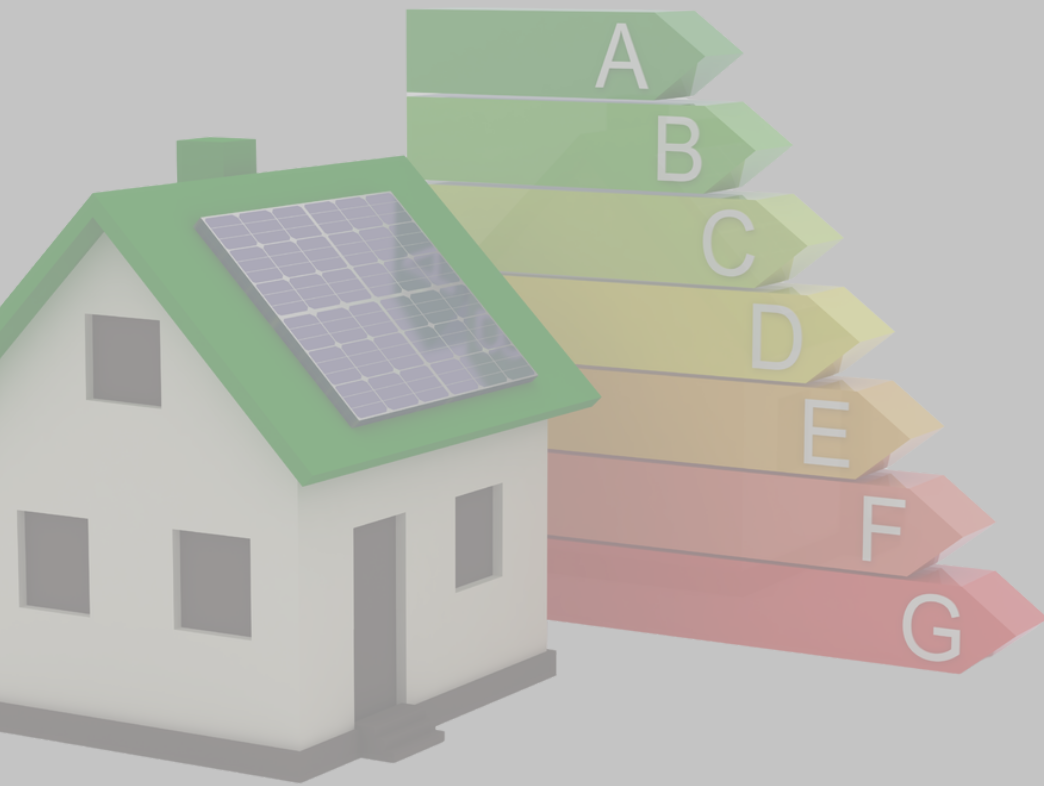
1. megújuló energia
2. energiahatékonyság
3. energiatárolás
4. energiahálózatok
5. igazságos átmenet a szénfüggő régiókban.

A Modernizációs Alap 2021 januárjában kezdte meg működését, és 2030-ig támogat beruházásokat. Finanszírozása a kibocsátási jogok kibocsátáskereskedelmi rendszer keretében történő árveréséből származó bevételekből történik. A Modernizációs Alap teljes bevételei 2021 és 2030 között 57 milliárd EUR-t tesznek ki, 75 EUR/tCO<sub>2</sub> kvótaárat feltételezve.

## AZ EU KIBOCSÁTÁS-KERESKEDELMI RENDSZERÉNEK BEVÉBELEIBŐL FINANSZÍROZOTT PROGRAMOK

A Modernizációs Alap földrajzi hatálya azokra az uniós tagállamokra korlátozódik, amelyekben az egy főre jutó GDP nem éri el az uniós átlag 60 százalékát. Jelenleg 13 tagállam jogosult erre, köztük Bulgária, Horvátország, a Cseh Köztársaság, Észtország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Románia és Szlovákia. A Modernizációs Alap legnagyobb kedvezményezettjei Lengyelország, a Cseh Köztársaság, Románia és Magyarország.

Ha azonban az alapokat nem bölcsen használják, potenciálisan olyan projekteket támogathatnak, amelyek fenntartják a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőséget és hozzájárulnak az éghajlatváltozáshoz. Ezért kulcsfontosságú, hogy az alapból olyan projekteket támogassanak, amelyek összhangban vannak az EU éghajlati céljaival és elősegítik az alacsony szénintenzitású gazdaságra való átállást. Ezt biztosítandó, az Európai Bizottság kritériumokat határozott meg a Modernizációs Alapból támogatható projektek kiválasztására, többek között a kibocsátáscsökkentésre, az energiahatékonyságra és a megújuló energia előmozdítására gyakorolt potenciális hatásukat.



## Szociális Klímaalap

Az Európai Bizottság a Szociális Klímaalap létrehozását javasolta az épületekre és a közúti közlekedésre vonatkozó új kibocsátáskereskedelmi rendszer bevezetése által negatívan érintett legkiszolgáltatottabb csoportok védelmére. Az Alap által támogatott intézkedéseknek és beruházásoknak a következőkre kell összpontosítaniuk:

- az épületek energiahatékonyságának növelése,
- az épületek fűtésének és hűtésének dekarbonizációja,
- beleértve a megújuló forrásokból származó energia használatbavételét,
- valamint jobb hozzáférés biztosítása a zéró és alacsony kibocsátású mobilitás és közlekedéshez.

A 2026-2032 közötti időszakra a teljes költségvetés a karbonkvóta árától függően legfeljebb 65 milliárd EUR-t tesz ki a tagállamok számára. Ezen túlmenően a tagállamoknak a becsült költségek legalább 25 százalékát kellene társfinanszírozásként melléteniük, így a teljes beruházási költségvetés 86,7 milliárd eurót tenne ki.

Az RRF-hez hasonlóan a tagállamoknak szociális klímatervet kell készíteniük, amely tartalmazza az alapból finanszírozandó összes tervezett intézkedést és beruházást. Az adminisztratív terhek minimalizálása érdekében a tervnek összhangban kell állnia a tagállamok nemzeti energia- és klímaterveivel (NEKT).<sup>7</sup> A tervet az Európai Bizottságnak jóvá kell hagynia. A tagállamoknak két évente, a NEKT előrehaladási jelentéseihez kapcsolódóan kell beszámolniuk a tervek végrehajtása terén elért eredményekről.

# Európai Beruházási Bank

Az Európai Beruházási Bank (EBB) az EU finanszírozó egysége és a világ egyik legnagyobb multilaterális hitelezője. Fő célkitűzése, hogy támogassa az EU belső piacának fejlődését azáltal, hogy az EU szakpolitikai céljait szolgáló, állami és magánszektorbeli projektekhez nyújt hiteleket és egyéb pénzügyi termékeket. Az EBB tulajdonosai a tagállamok, és az uniós intézményektől függetlenül működik.



Az EBB fontos szerepet játszik az uniós alapok támogatásában azáltal, hogy finanszírozást nyújt az e forrásokra jogosult projektek számára. Az EBB különösen olyan projekteket támogat, amelyek hozzájárulnak az olyan uniós politikai célkitűzésekhez mint az alacsony szénintenzitású és az éghajlatváltozással szemben ellenálló gazdaságra való áttérés, a társadalmi kohézió és a gazdasági fejlődés. Az EBB technikai segítséget is nyújt a projektgazdáknak az uniós programok keretében finanszírozásra jogosult projektek előkészítéséhez és végrehajtásához.

Az EBB szoros kapcsolatot ápol az Európai Bizottsággal, amely számos uniós alap kezeléséért felelős. Az Európai Bizottság és az EBB közösen határozza meg azokat a kiemelt ágazatokat és beruházási területeket, ahol az EBB hitelnyújtása kiegészítheti az uniós finanszírozást.



# VEDD KI A RÉSZED!

## Miért és hogyan vegyünk részt az uniós pénzalapok tervezésében és végrehajtásában?

A nyilvánosság részvételének biztosítása az uniós alapok kezelésében alapvető fontosságú, és az éghajlat-politikai fellépés szempontjából is előnyökkel járhat. Azáltal, hogy a kormányok és az alapok kezeléséért felelős hatóságok szorosan bevonják a polgárokat és az érdekelt feleket az uniós források tervezésébe és felhasználásába, a polgárok igényeinek és érdekeinek figyelembevételével növelhetik az éghajlat-politika ambícióit. A társadalmi részvétel azt is elősegíti, hogy az új politikák és intézkedések figyelembe vegyék a társadalmi és környezeti egyenlőtlenségeket, és növelheti az éghajlat-politikai intézkedések legitimitását és társadalmi elfogadottságát.

Az uniós források optimális felhasználása érdekében fontos, hogy a folyamat különböző szakaszaiban valamennyi érdekelt fél részt vegyen. Az uniós állampolgárok szerepe döntő fontosságú abban, hogy a közpénzeket bölcsen és hatékonyan használják fel az európai zöld megállapodással összhangban lévő, gazdasági "rendszerátalakítást" szolgáló beruházásokhoz.

A nyilvánosság bevonására vonatkozó szabályok alaponként eltérőek. A kohéziós politikában a nemzeti kormányoknak tiszteletben kell tartaniuk a partnerség elvét, és az uniós költségvetéssel kapcsolatos döntések meghozatalakor be kell vonniuk a különböző érdekelt feleket, amint azt a 240/2014/EU felhatalmazáson alapuló rendelettel létrehozott európai partnerségi magatartási kódex előírja. A magatartási kódex normákat határoz meg valamennyi partner bevonására az uniós források programozásába, végrehajtásába, nyomon követésébe és értékelésébe. A partnerség végrehajtását a 2021/1060 közös rendelkezésekről szóló rendelet 8. cikke is garantálja.

Az egyéb alapok esetében a követelmények kevésbé szigorúak. Az RRF-rendelet például csupán megemlíti a kötelező konzultációkat, anélkül, hogy megmagyarázná, hogyan kell a partnereket érdemben bevonni. Ez problémákhoz vezethet ezen alapok végrehajtása során, mivel a feltételek nem biztos, hogy megfelelnek a kedvezményezetteknek és az előttük álló kihívásoknak. Ez növeli a kétes elköltés kockázatát is.

Ahhoz, hogy az érdekelt feleket megfelelően be lehessen vonni az uniós alapok kezelésébe, a folyamat egyes szakaszaira adaptált, egyedi intézkedésekre van szükség. A nyilvánosságnak lehetőséget kell adni a részvételre.





# Programozás

A programozás az a szakasz, amikor egy ország egy átfogó terv vagy program kidolgozásával eldönti, hogyan költse el az uniós pénzeket. A polgárok a helyi, regionális és akár nemzeti szintű döntéseket és döntéshozókat is befolyásolhatják megoldási javaslatokkal, a nem kormányzati szervezetek támogatásával és a felelős cselekvés követelésével.

A tagállami szintű programozási szakaszban több kulcsfontosságú dokumentumot készítenek és fogadnak el a nemzeti hatóságok. Ezek jellemzően:

- a következő időszak nemzeti prioritásait meghatározó társadalmi-gazdasági elemzések
- regionális fejlesztési tervek
- keretfeltételek, azaz nemzeti energia- és klímatervek
- a kohéziós politika Partnerségi Megállapodása és operatív programjai
- a helyreállítási és ellenállóképességi eszköz keretében megvalósuló beruházások és reformok.

Mindegyik fenti stratégiai dokumentum kidolgozásában lehetőség van a nyilvánosság részvételére. Ahhoz azonban, hogy a konkrét igényeknek megfelelően befolyásolni lehessen a végeredményeket, a társadalmi szereplők proaktív és hosszú távú bevonására van szükség.

Az érdekelték hatékony mozgósításának lehetővé tétele érdekében ajánlott közösségbe vagy szövetségbe tömöríteni az aktív résztvevőket, akik már a programozási folyamat korai szakaszában meghatározzák prioritásaikat. Ez lehetővé teszi a megfelelő tervezést, az igények azonosítását és a munkamegosztást. Fontos továbbá a programozási folyamat során biztosítani az érintett intézmények, menetrendek és határidők ismeretét. Érdemes rendszeresen levelet írni a hatóságoknak, és érdekelt félként időben fellépni a nemzeti hatóságnál. Azonosítani kell azokat a közösségeket, civil szervezeteket és üzleti szövetségeket, amelyek partnerekké válhatnak vagy csatlakozhatnak közös kezdeményezésekhez. Több ilyen kezdeményezés bevonása ebben a szakaszban növeli annak valószínűségét, hogy a társadalom prioritásai tükröződnek az eredményekben. A munkacsoportokban és a nyilvános meghallgatásokon való érdemi részvétel biztosítható a megfelelő szakértők azonosításával és toborzásával.

## Megvalósítás

A részvétel egyik fontos módja a közösség képviselete a monitoring bizottságokban. A monitoring bizottságok azért jönnek létre, hogy ellenőrizzék, hogy a beruházásokat, intézkedéseket, projekteket, reformokat stb. megfelelően hajtják-e végre. A bizottságok elnöke az érintett tagállam (vagy irányító hatóság). A bizottságok regionális, gazdasági és szociális partnerek bevonásával működnek. E testület tagjaként szavazati joggal rendelkezhet, és közvetlen és naprakész információkhoz juthat a programok és beruházások végrehajtásáról.

Míg a partnerségi magatartási kódex a kohéziós politika esetében megköveteli a monitoring bizottságok felállítását, a helyreállítási tervek esetében a tagállamok dönthetnek a monitoring bizottság felállításáról. Ezzel párhuzamosan a minisztériumok a társadalmi szereplők felé is nyitott munkacsoportokat is létrehozhatnak, hogy a pályázati felhívásoknak jobban tükrözzék a helyi igényeket.

Ha a pénzeszközökkel való visszaélésre gyanakszik, értesítse a helyi nem kormányzati szervezeteket vagy az alapok működését nyomon követő civil szervezeteket. Ha az Ön közössége, koalíciója vagy civil csoportja rendelkezik megfelelő szakértelemmel, készíthet monitoring jelentéseket vagy esettanulmányokat, és a megállapításokat közvetlenül az illetékes regionális, nemzeti vagy európai hatóságok elé tárhatja. A nyilvánosság részvétele szintén segít megelőzni a csalást és a pénzeszközökkel való visszaélést.



## Kedvezményezetté válni

Ha Ön polgármester, vállalkozó vagy szervezet, amely finanszírozást keres egy projekthez, találhat rá forrást. Ha nem tudja, hogyan pályázzon finanszírozásra, ellenőrizheti, hogy vannak-e olyan állami szervek, amelyek segíthetnek abban, hogy ötletéből projekt legyen.

Előfordul, hogy a kormányhivatalok korlátozzák az adott program keretében támogatható tevékenységtípusokat és a kedvezményezettek körét. Ez azt jelezheti, hogy a minisztériumnak több információra van szüksége a régióktól, hogy megteremtse a megfelelő feltételeket a jó projektek támogatásához.

Ha az uniós források kedvezményezettjévé válásakor problémákba ütközik, forduljon nem kormányzati szervezetekhez, például a Bankfigyelő Hálózathoz (vagy magyar tagszervezetéhez), vagy írjon közvetlenül az illetékes intézményeknek. A hatóságok nyitottak lehetnek arra, hogy javítsanak a pályázókra vonatkozó feltételeken, különösen akkor, ha egy adott pályázati felhívás iránt csekély az érdeklődés.



## A jó partnerség ismérvei

A közigazgatás szereplői és az érdekelt felek közötti jó partnerség kialakítása alapvető fontosságú az uniós finanszírozású programok hatékony és fenntartható nemzeti, regionális és helyi végrehajtásához. Az alábbi lista útmutatóként szolgál, hogy mindkét fél számára biztosítsa a pénzalapok lehető legjobb kezelését.

1

**Vegyen részt a kezdetektől:** A releváns partnereket a tervezési folyamat korai szakaszában határozzák meg. Ezek közé tartozhatnak az ipar, a szakszervezetek, a közösségek, a helyi hatóságok, a tudományos intézmények és a civil társadalom (beleértve a környezetvédelemmel, az uniós alapokkal, a társadalmi befogadással, a nemek közötti egyenlőséggel és a diszkriminációmentességgel foglalkozó szervezeteket). Egyes programokban a partnerség keretében egyetlen reprezentatív ernyőszervezetet is kijelölhetnek.

2

**Jelentkezzen be a monitoring bizottságba:** A monitoring bizottságokon keresztül a partnerek már a folyamat korai szakaszában részt vehetnek, és időben értesülnek a szabályokról és az információkról, hogy észrevételezzék azokat. Az észrevételeket megfelelően figyelembe veszik, és visszajelzést adnak a közreműködőknek.

3

**Szerezze meg a szükséges támogatást:** A monitoring bizottságokban részt vevő partnerek költségtérítést, kapacitásépítési lehetőségeket és technikai segítséget kapnak.

4

**Vegyen részt a folyamat különböző lépéseiben:** A partnerek sikeresebben befolyásolják az uniós finanszírozási folyamatot, ha részt vesznek a programok programozásában, végrehajtásában, nyomon követésében és értékelésében.

# PÉLDÁK AZ UNIÓS FINANSZÍROZÁSSAL TÁMOGATOTT ÉGHAJLATVÉDELMI PROJEKTEKRE

Az energiaközösségek egy példája annak, hogyan lehet az uniós finanszírozást sikeresen felhasználni az állampolgárok szerepvállalásának erősítésére és a megújuló energiára való átállás felgyorsítására. A jelenlegi többéves pénzügyi keret révén a tagállamoknak egyedülálló lehetőségük van arra, hogy a helyreállítási, kohéziós és modernizációs alapok keretében ambiciózus finanszírozási programok indításával támogassák az energiaközösségek mozgalmának növekedését.

Azáltal, hogy az energiaközösségek képessé teszik a polgárokat arra, hogy átvegyék az irányítást az energiaforrásaik felett, fontos szerepet játszhatnak a fosszilis tüzelőanyagokról való átállásban, miközben növelik az energiaár-robbanással szembeni ellenálló képességet, enyhítik az energiaszegénységet és elősegítik a helyi gazdasági fejlődést. Kulcsfontosságú szerepet játszhatnak a jelenlegi igazságtalan energiarendszer átalakításában egy befogadóbb, decentralizált és megújuló alapú rendszerré, amelynek középpontjában az emberek szükségletei és részvétele áll.

Az uniós források hatékony felhasználásának biztosítása érdekében számos gyakorlati eszköz áll rendelkezésre, amely bemutatja, hogyan lenne célszerű felhasználni a rendelkezésre álló forrásokat, például a Public Financing Tracker.<sup>8</sup> Ez áttekintést ad a 19 uniós tagállamban a kohéziós, helyreállítási és a modernizációs alapból az energiaközösségeknek nyújtott pénzügyi támogatásról.

# PÉLDÁK AZ UNIÓS FINANSZÍROZÁSSAL TÁMOGATOTT ÉGHAJLATVÉDELMI PROJEKTEKRE

Bár egyes országok REPowerEU fejezeteiben szerepelnek olyan új intézkedések, amelyek kifejezetten a kollektív önfogyasztás és az energiaközösségek kialakítását elősegítő reformokkal és beruházásokkal foglalkoznak, néhány ország még mindig le van maradva. A legsikeresebb példákat a litván REPowerEU-fejezetben találjuk, amely 30 alkalommal említi a megújuló energiával működő közösségeket, és hangsúlyozza azok szerepét az energiaszegénység egyik megoldásaként. A javasolt változtatások mértéke és az energiaválság új megközelítéseinek elfogadására való hajlandóság azonban - amint az a nemzeti helyreállítási és ellenállóképességi tervekben tükröződik - jelentősen eltér az elemzett tagállamok között.

Az EU-s finanszírozású programokért felelős irányító hatóságok segítségével néhány útmutató anyag is rendelkezésre áll, például a CEE Bankwatch Network gyakorlati ellenőrző listája<sup>9</sup>, amely bemutatja, hogyan lehet sikeres pályázati felhívásokat készíteni, amelyek támogathatják a közösségi energia mozgalom növekedését, és biztosítják a nemzeti, regionális és helyi körülményekhez való igazodást.



## PÉLDÁK AZ UNIÓS FINANSZÍROZÁSSAL TÁMOGATOTT ÉGHAJLATVÉDELMI PROJEKTEKRE

Egy másik terület, amely energiaágazat átalakítása érdekében uniós finanszírozást is igénybe vehetne, az energiahatékonysági intézkedéseket támogató beruházások. Az energiahatékonyság célja a felhasznált energia mennyiségének csökkentése ugyanazon tevékenység végrehajtása közben, ezáltal az energiapazarlás megszüntetése. A nem hatékony energiafelhasználás a zöld átmenet egyik fő kihívása. Az országok számos intézkedést hozhatnak az energiahatékonyság javítása érdekében, például a nem hatékony vagy szennyező fűtési rendszerek cseréjét, lehetőleg megújuló energiaforrásokra történő átállással, valamint épületburkolatok vagy zöld tetők alkalmazását.



Ahhoz, hogy az EU által finanszírozott energiahatékonysági projektek valóban értelmesek és átalakító erejűek legyenek, a helyi közösségeket be kell vonni a tervezésbe és a megvalósításba. A lakosokkal, vállalkozásokkal és helyi hatóságokkal folytatott konzultáció elengedhetetlen annak biztosításához, hogy a projektek megfeleljenek a helyi igényeknek és prioritásoknak. Az olyan projektek előtérbe helyezése, amelyek az energiahatékonysággal kapcsolatos társadalmi kihívásokkal - például az energiaszegénységgel - foglalkoznak, elérhetőbbé és megfizethetőbbé tenné az energiahatékonysági intézkedéseket a kiszolgáltatott vagy marginalizált csoportok számára.

# PÉLDÁK AZ UNIÓS FINANSZÍROZÁSSAL TÁMOGATOTT ÉGHAJLATVÉDELMI PROJEKTEKRE

Az EU kohéziós politikai alapjai, valamint a helyreállítási és ellenállóképességi eszköz és a modernizációs alap az energiaszegénység elleni küzdelem legfontosabb mechanizmusai. A Cseh Köztársaságban például a Modernizációs Alap pénzügyi támogatást nyújt az idősek és az alacsony jövedelmű háztartások számára, akik támogatást igényelhetnek otthonuk energiamegtakarítást eredményező épületfelújításához. Ezen túlmenően 2026-tól a nemrégiben létrehozott Szociális Klímaalap várhatóan szintén finanszírozást nyújt majd az energetikai átállással kapcsolatos beruházások támogatására, például az épületek energiahatékonysága, az épületek fűtésének és hűtésének dekarbonizációja (beleértve a megújuló forrásokból származó energia integrálását) és más kapcsolódó kezdeményezések támogatására.<sup>10</sup> Az alap a tervek szerint 2026 és 2032 között működik majd, és kifejezetten az energiaszegénység által leginkább érintett, kiszolgáltatott háztartásokat célozza meg.

Ha többet szeretne megtudni arról, hogy egyes tagállamok hogyan kezelik az energiaszegénységet, olvassa el a Bankwatch "Tackling energy poverty in EU Member States" című tájékoztatóját.<sup>11</sup>

<sup>10</sup> Az Európai Unió Tanácsa, [Infographic - Fit for 55: a fund to support the most affected citizens and businesses](#), az Európai Unió Tanácsa, letöltve 2023.

<sup>11</sup> CEE Bankwatch Network, [Tackling energy poverty in EU Member States](#), CEE Bankwatch Network, 2023. június 2.



Fotók: Canva

Supported by:



on the basis of a decision  
by the German Bundestag

*This project is part of the [European Climate Initiative \(EUKI\)](#) of the German Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action (BMWK). The opinions put forward in this briefing are the sole responsibility of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action (BMWK).*



*Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or CINEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.*



**Bankwatch  
Network**



**Magyar  
Természetvédők  
Szövetsége**  
Föld Barátai Magyarország

**[bankwatch.org/europeangreendeal](https://bankwatch.org/europeangreendeal)**